

STORTINGET

Innst. 68 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:157 S (2023–2024)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Abid Raja og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å løfte flere barn ut av fattigdom

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvikle kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt barnehageplass.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.
- Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav med formål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.»

I representantforslaget ble det opprinnelig fremmet fem forslag. Stortinget avviste 14. mai 2024 i medhold av Stortingets forretningsorden § 39 annet ledd bokstav e å behandle forslag 1 og 2. På grunn av at behandlingen av representantforslaget ferdigstilles i en ny sesjon, er det likevel anledning til å fremme de avviste forslagene i denne innstillingen.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Barne- og familieminister Kjersti Toppe har uttalt seg om representantforslaget i brev til komiteen av 13. september 2024. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen inviterte til å gi skriftlige høringsinnspill til saken, men har ikke mottatt noen innen fristen 8. oktober 2024.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Mona Nilsen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet, Margrethe Haarr og Åslaug Sem-Jacobsen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, viser til representantforslaget om å løfte flere barn ut av fattigdom.

Komiteen merker seg at det i representantforslaget refereres til Ekspertgruppen om barn i fattige familier sin rapport «En barndom for livet», og at statsråden i sin uttalelse til komiteen også henviser til ekspertgruppen som har levert en rapport om sosial utjevning og sosial mobilitet i barnehage og skole. Statsråden skriver videre at det arbeides med en melding om sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge som skal leg-

ges frem våren 2025. Statsråden viser også til at det er gjort flere grep i denne stortingsperioden for å redusere fattigdom blant barnefamilier, med blant annet økt barnetrygd, billigere barnehage og gratis halvdagsplass i SFO. Det er i tillegg bevilget større beløp til tilskuddsordningen for inkludering av barn og unge.

Komiteen viser til forslag nr. 3 om å avvikle kontantstøtta og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt en barnehageplass. Komiteen viser til at Stortinget nylig har vedtatt en reduksjon i antall måneder med kontantstøtte fra 11 til 7 måneder, slik at det fra august 2024 gis kontantstøtte fra barnet er 13 til det er 19 måneder, og at barnet har rett på barnehageplass fra det er 20 måneder. Regjeringa har derfor vurdert det som en bedre løsning å gjøre endringer i kontantstøtteleven enn å etablere en ny ordning.

Komiteen viser til forslag nr. 4 om å sørge for at barneperspektivet blir forsterka ytterligere, ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barns beste i sosialtjenesteloven. Statsråden svarer at hun er enig med forslagsstillerne i at det er viktig at arbeids- og velferdsforvaltninga ivaretar det beste for barnet når barnefamilier mottar økonomisk støtte og andre sosiale tjenester, og at Arbeids- og velferdsdirektoratet 19. mars 2024 lanserte «Barnets beste – en veileder for deg som jobber i NAV». Ekspertgruppa om barn i fattige familier mener også at det er behov for en egen bestemmelse om barns beste i sosialtjenesteloven, og mener dette kan gi økt forståelse for barns rettigheter i arbeids- og velferdsforvaltningen. Statsråden viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet arbeider med en utredning om dette, og at statsrådene vil komme tilbake til dette i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om sosial utjevning og sosial mobilitet.

Komiteen viser til forslag nr. 5, hvor det foreslås å åpne for forsøk med felles utbetalingsdatoer for stønader fra Nav med formål om å gi husholdningene større økonomisk forutsigbarhet. I dag kan mottagere få mange ulike utbetalinger til ulike tider av måneden. Dette kan skape utfordringer med å holde oversikt over husholdningens økonomi. Flere instanser har pekt på dette som en utfordring, og statsråden viser i sitt svarbrev til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet erkjenner at dette er en problemstilling det er verdt å ta tak i. Det vises til at det pågår flere utredninger som ser på muligheter for et enklere Nav, men at større endringer i utbetalingstidspunkter er avhengig av grunnleggende modernisering av utbetalingssystemene på grunn av svært gammel teknologi. Utredning viser at omfanget av dette oppdraget er så stort at det må utredes etter statens prosjektmodell, og at Arbeids- og velferdsdirektoratet leverte en konseptvalgutredning til ekstern kvalitetssikring i mai 2024.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at arbeidet med å løfte barn ut av fattigdom krever innsats fra

storsamfunnet, og at en forutsetning for å gi alle barn en trygg oppvekst er å sørge for at foreldrene har mulighet til å dekke barnas behov. Komiteen deler forslagsstillerens virkelighetsbeskrivelse som viser til lavere sosial mobilitet og reduserte muligheter videre i livet. Barn som vokser opp i fattige familier, er sjeldnere på ferie, deltar i mindre grad i fritidsaktiviteter og opplever oftere ensomhet og utenforskap. De har også høyere risiko for ikke å fullføre utdanning og for å havne utenfor arbeidslivet som voksne. Å løfte barn ut av fattigdom er derfor avgjørende for å hindre at fattigdom går i arv, og for å øke graden av sosial mobilitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er bekymret for barn og unge som vokser opp i fattigdom. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har gjort flere kraftfulle tiltak for å redusere fattigdom blant barnefamilier. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har økt barnetrygden betydelig, redusert prisen for barnehager kraftig og innført gratis SFO for 1.–3. klasse. Støtten til rimeligere og gratis aktivitetstilbud til barn og unge gjennom posten «tilskudd for å inkludere barn og unge» er økt. Det samme gjelder områdesatsingen i levekårsutsatte områder. Helårseffekten av alle disse tiltakene utgjør en økning på omtrent 17,6 mrd. kroner. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har gitt full momskompensasjon til frivillige organisasjoner hvert år siden regjeringen tiltrådte. Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har også lansert handlingsplanen «Alle inkludert!» i 2024 og bruker 286 mill. kroner på å øke deltakelse i kultur, idrett og friluftsliv for å følge opp denne handlingsplanen. Disse medlemmer viser til at ifølge SSB (tall fra januar 2024) har andel og antall barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt blitt redusert for andre år på rad.

Disse medlemmer viser til forslaget om å avvikle kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt barnehageplass, og viser til at kontantstøtteperioden ble redusert fra elleve til sju måneder fra 1. august 2024. Med denne lovendringen vil familiene ha rett til enten barnehageplass eller kontantstøtte. Disse medlemmer mener derfor at det ikke er behov for en ventestøtte.

Når det gjelder forslaget om å forsterke barneperspektivet i Nav ytterligere, viser disse medlemmer til at Arbeids- og velferdsdirektoratet i mars 2024 lanserte «Barnets beste – en veileder for deg som jobber i NAV». Veilederen tar utgangspunkt i barns rettigheter i FNs barnekonvensjon. Målet er at barnets beste skal være et moment i alle vurderingene Nav gjør som gjelder barn. Disse medlemmer viser til at ekspertgruppa (Rege-gruppen) har foreslått en ny instruks i sosi-

altjenesteloven om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved avgjørelser om ytelser til barnefamilier. Disse medlemmer viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet nå utreder forslaget fra ekspertgruppa, og at statsråden i svarbrevet sier at hun og arbeids- og inkluderingsministeren i stortingsmeldinga om sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge vil komme tilbake til forslaget om en ny instruks om barnets beste i sosialtjenesteloven.

Disse medlemmer viser til forslag nr. 5 og at Arbeids- og velferdsdirektoratet i 2023 fikk i oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet å utrede modernisering av utbetalingsområdet. Omfanget av oppdraget er så omfattende at det må utredes etter statens prosjektmodell før man kan ta avgjørelser om oppstart og systemutvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at selv om Norge er et av verdens beste land å bo og vokse opp i, vet man at mange barnefamilier sliter økonomisk. Dyrtiden man er inne i, har gjort situasjonen enda verre, og økonomiske problemer har rammet flere enn før. Disse medlemmer viser til at barnetrygden er den enkeltstønad som har størst betydning for å redusere barnefattigdom. Høyre i regjering, sammen med samarbeidspartiene, økte barnetrygden for første gang på 20 år og mer enn doblet engangsstøtten ved fødsel og adopsjon. Høyre har også i sine alternative budsjetter fortsatt å foreslå å øke barnetrygden slik at barnefamilier får bedre økonomi og flere barn får delta i og bli en del av et fellesskap på fritidsaktiviteter etter skoletid. Høyre i regjering innførte også fritidskortet og andre tilskudd til ferie og fritidsaktiviteter og har i sine alternative budsjetter fortsatt en satsing på tiltak for dette. Høyre i regjering innførte også gratis kjernetid i barnehagen, redusert betaling (inntektsgradert, maksimalt 6 pst. av samlet inntekt) i barnehage og SFO og lavere skatt, også dette satsinger som har blitt videreført i partiets alternative budsjetter. Høyre har også gått inn for å utvide retten til barnehageplass for de 3 500 barna som blir født i desember.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i oktober 2023 mottok en rapport fra en ekspertgruppe om barn i fattige familier. Denne rapporten har vært ute på høring. Et av hovedgrepene som foreslås i rapporten, er å øke barnetrygden og utjevne forskjellene mellom barn over og under seks år. Dette foreslås for en stor del finansiert gjennom å skattlegge barnetrygden, kutt i kontantstøtten og fjerning av foreldrebetalingen. Rapporten inneholder også forslag om tilpasning og samordning av tjenester og andre stønadsordninger til disse familiene. Disse medlemmer vil peke på at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsdirektoratet har bedt direktoratet arbeide for

å ivareta og styrke barneperspektivet i arbeids- og velferdsforvaltningen. Statsråden skriver i sitt svarbrev at regjeringen i stortingsmeldingen om sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge vil komme tilbake til disse spørsmålene. Disse medlemmer mener at det vil være naturlig å vurdere innspillene som kom inn i høringsrunden, og vurderingene som gjøres om bedre ivaretagelse av barneperspektivet, og jobbe videre med dette i forbindelse med stortingsmeldingen som skal legges frem våren 2025.

Disse medlemmer viser også til at Høyre i sitt stortingsvalgprogram for perioden 2021–2025 har programfestet å fjerne kontantstøtten, men innføre en ventestøtte til foreldre som venter på å få barnehageplass. Disse medlemmer vil derfor støtte det fremlagte forslaget om dette.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at arbeidet mot at barn vokser opp i fattigdom, må tuftes på prinsippene om hjelp til selvhjelp for familier og god integreringspolitikk. Mange av de som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, er barn av innvandrere. En god del av disse har dårlige forutsetninger for deltagelse i arbeidslivet. Det skyldes i hovedsak at mange av innvandrerne er lavt utdannede, til dels funksjonelle analfabeter, og at arbeidsmarkedet i liten grad etterspør ufaglært arbeidskraft.

Dette medlem viser til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2024, hvor det legges vekt på virkemidler som vil hjelpe alle til å kunne leve av egen arbeidsinntekt. Det viktigste av disse virkemidlene er lavere skatter og avgifter for alle, noe som vil bidra sterkest til de som tjener minst. Med Fremskrittspartiets politikk vil det også bli enklere å komme seg i arbeid. Dette medlem viser til at lavere strømvavgifter, lavere drivstoffavgifter og lavere matmoms vil hjelpe familier med lavinntekt.

Dette medlem viser videre til at løpende barnehageopptak vil hjelpe både med integrering og familiers økonomi. Dette medlem vil også peke på viktigheten av regelstyrt merverdiavgiftskompensasjon for frivillige lag og organisasjoner, slik at frivilligheten får større forutsigbarhet og kan fortsette å gi gode tilbud der folk bor, uten f.eks. å måtte øke egenandeler for deltagelse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler forslagsstillernes beskrivelse av utfordringene barn står overfor ved å vokse opp i fattige familier. For Sosialistisk Venstreparti har det alltid vært et mål å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet og fordele makt og rikdom på en mer rettferdig og utjevne måte. Sosialistisk Venstreparti har derfor som mål å styrke velferdsstaten gjennom å øke ytelsene

og minske skattene til de som tjener minst, og finansiere det ved å øke skattene til de som tjener mest.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i forbindelse med budsjettforhandlingene i denne stortingsperioden har sørget for at barnetrygden ikke skal regnes som inntekt ved beregning av sosialhjelp. Barnetrygden er økt for enslige forsørgere med 5 000 kroner per år i tillegg til regjeringens forslag, samtidig som det ble sørget for en prisjustering av barnetrygden. Dessuten har Sosialistisk Venstreparti også bidratt til å øke barnetrygden for barn over seks år, slik at det ikke lenger er forskjellige satser for barnetrygd for små og store barn. Så langt har barnetrygden blitt økt med mer enn 7 mrd. kroner siden 2022. Dette medlem mener det er viktig at barnetrygden er en universell ubyråkratisk kontantytelse som utbetales til alle foreldre, og hvor det eneste kriteriet er at man har barn. Dette medlem viser til at man de siste årene har klart å øke barnetrygden betydelig uten å skattlegge den.

Dette medlem viser også til at Sosialistisk Venstreparti i budsjettforhandlingene har sørget for gratis halvdagsplass i SFO for 1. til 3. trinn, og at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2025 foreslås å utvide dette til også å gjelde 4. trinn. Sammen med regjeringen har Sosialistisk Venstreparti også sørget for billigere barnehage og en betydelig økning i tilskudd til inkludering av barn og unge. For andre år på rad ser man en nedgang i antall barn som vokser opp i fattige familier. Det viser at tiltakene virker, og at man må fortsette å styrke velferden, blant annet med å sørge for at barnetrygden får en årlig regulering slik at den ikke sakker akterut igjen.

Dette medlem viser til at Stortinget nylig vedtok en reduksjon i antall måneder med kontantstøtte, slik at den harmonerer med tidspunktet for når man har rett til barnehageplass, og mener dette er tilstrekkelig. Dette medlem mener derfor at det ikke er behov for å utvikle kontantstøtten helt nå for å innføre en ny støtteordning.

Dette medlem mener det er viktig at alle instanser som skal behandle saker som angår barn, er forpliktet til å gjøre vurderinger av hva som er barnets beste i alle saker. Det er derfor positivt at det er utarbeidet en veileder for saksbehandlere i Nav om barns-beste-vurderinger. Dette medlem er glad for at statsråden i sitt svarbrev til komiteen skriver at hun og arbeids- og inkluderingsministeren vil vurdere innføringen av en egen bestemmelse i sosialtjenesteloven om barns beste i forbindelse med den varslede meldingen om sosial mobilitet. Dette medlem anser det som svært viktig at Nav, som behandler svært mange saker om ulike stønader og hjelpetiltak for familier med dårlig råd, har en slik bestemmelse i det lovverket de skal forholde seg til daglig i forbindelse med sin saksbehandling. Dette medlem vil derfor støtte forslaget om dette.

Dette medlem ser utfordringen med å holde oversikt over familiens økonomi når de ulike stønadene har ulike utbetalingsdatoer spredd utover i måneden. Ekspertutvalget om barn i fattige familier pekte også på dette som en utfordring man bør gjøre noe med. Flere andre instanser har også uttalt at dette er noe man bør se på. Dette medlem viser til svarbrevet fra statsråden, hvor det redegjøres for at Navs utbetalingssystemer ikke per dags dato er i stand til å håndtere en slik endring og vil kreve en stor modernisering, og at det er satt i gang et arbeid med prosjektering av dette. Dette medlem er enig i at en samordning av stønadsutbetalinger til familiene vil være et viktig bidrag til håndtering og planlegging av familiens økonomi, og forventer at Stortinget holdes orientert om fremdriften i dette arbeidet.

Komiteens medlem fra Venstre mener at den mest grunnleggende urettferdigheten i samfunnet er at ikke alle barn har like muligheter når de vokser opp. Derfor er det viktig at storsamfunnet gjør alt det kan for at alle barn får en trygg oppvekst uten fattigdom og med frihet til å bli den de vil.

Dette medlem viser til at andelen barn som vokser opp i familiefattigdom, har økt fra 7 pst. til over 11 pst. de siste 20 årene. Dette er barn som vokser opp i familier som har hatt en inntekt under 60 pst. av medianinntekten de siste tre årene. Til tross for en godt utbygd velferdsstat og gratis utdanning er det likevel slik at barn i lavinntektsfamilier har fått mindre sosial mobilitet. Det betyr at effekten levekårsutfordringer har for barn, også følger dem inn i voksenlivet. Økningen i andelen barn som lever i fattige familier, og effekten fattigdom har på barns livsmuligheter, er etter dette medlems syn et kraftig signal om at man ikke gjør nok for å sørge for å løfte flere familier ut av fattigdom.

Dette medlem vil understreke at konsekvensene av å vokse opp med levekårsstress er alvorlige. Rapporten «En barndom for livet» (2023), utarbeidet av Ekspertgruppen om barn i fattige familier, viser nettopp at barn som vokser opp i familier som opplever fattigdom, får færre muligheter enn andre, og utfordringene følger barna gjennom livet. I Norge har man ingen absolutt fattigdomsgrense, og i likhet med sammenlignbare land vurderes fattigdom med utgangspunkt i det å ha vesentlig mindre ressurser enn andre. De siste årene har dyrtiden og økte kostnader vært ekstra utfordrende for dem som hadde minst fra før, og forskjellene mellom de som har så det monner, og de som har dårlig råd, har blitt mer synlige enn tidligere.

Skal man lykkes bedre enn i dag, må man etter dette medlems syn forbedre barns levekår og livskvalitet, motvirke at fattigdom går i arv, og gi flere barn like muligheter for utvikling, læring og god helse.

De t t e m e d l e m viser til at det er en høyere andel barn i lavinntektsfamilier som ikke går i barnehage, sammenlignet med familier med høyere inntekt. De t t e m e d l e m viser videre til at barnehagen er viktig for barns utvikling av ferdigheter og læring. At barn går i barnehagen, er også viktig for at begge foreldre skal kunne delta i yrkeslivet. Man vet også at foreldrenes deltakelse i arbeidslivet påvirker barns resultater på skolen og deltakelse i yrkeslivet.

De t t e m e d l e m viser til at yrkesdeltakelsen hos foreldrene har direkte betydning for familiens inntekt og hvor mange barn som vokser opp i familier med dårlig råd, fordi den viktigste årsaken til lav inntekt er mangel på arbeid. Majoriteten av alle barn som vokser opp i fattigdom, har én eller to foreldre som mangler arbeidslivstilknytning. Derfor er barnehagen og barnehagedeltakelse også et virkemiddel for å sørge for at foreldre deltar i arbeidslivet, samtidig som den er en viktig arena for barns utvikling. Derfor trenger man å sørge for at flest mulig får barnehageplass når de trenger det. Det er etter de t t e m e d l e m s syn derfor behov for rett til barnehageplass etter endt foreldrepermisjon for alle.

De t t e m e d l e m viser til at statsråden i sitt svarbrev viser til at kontantstøtteperioden fra 1. august 2024 ble redusert fra elleve til syv måneder. De t t e m e d l e m mener at dette er et skritt i riktig retning, men at det beste, både for barnets utvikling og foreldrenes deltakelse i arbeidslivet, er å avvikle kontantstøtten helt og erstatte den med en ventestøtte for dem som venter på å få tildelt barnehageplass.

De t t e m e d l e m viser til at det å vokse opp i en familie med dårlig råd påvirker barns barndom. Fattige barnefamilier oppgir oftere enn andre at de ikke har råd til ferie, og at de har høye boligkostnader. En tredjedel rapporterer også at barna ikke deltar i fritidsaktiviteter. Barna oppgir også å ha dårligere relasjoner til medelever og lærere. De t t e m e d l e m viser videre til at ekspertgruppen oppgir at det allerede ved skolestart er sosiale forskjeller i barns vokabular, eksekutive funksjonsferdigheter og matematikkforståelse.

På ungdomsskolen opplever barn av foreldre med lav inntekt og utdanning oftere ensomhet og at de ikke passer inn. Barn som vokser opp i fattige familier, har høyere risiko for å få lavere karakterer på ungdomsskolen, for ikke å fullføre videregående skole og for å havne utenfor arbeidslivet som voksne. For å kunne redusere disse forskjellene er det etter de t t e m e d l e m s syn viktig å forstå sammenhengene mellom familieinntekt og barns helse, læring og utvikling.

En forutsetning for å gi alle barn en trygg oppvekst er etter de t t e m e d l e m s syn å sørge for at foreldrene har mulighet til å dekke barnas grunnleggende behov og oppfylle barns rett til liv og helse etter barnekonvensjonen. Lavinntekt og levekårsstress kan skape stor usik-

kerhet knyttet til økonomi og bosituasjon, og forårsake stress og lite forutsigbarhet i hjemmet.

De t t e m e d l e m viser til at barnetrygden er den enkeltytelsen som har størst betydning for å redusere lavinntekt blant barnefamilier. Slik ordningen er i dag, gis den til alle barnefamilier uavhengig av inntekt. Der- som man skal lykkes med å redusere forskjeller mellom barns oppvekstvilkår og livsmuligheter, er det etter de t t e m e d l e m s syn behov for å endre innretningen på barnetrygden. Når man vet hva familiens økonomiske situasjon betyr for barns oppvekstvilkår og livsmuligheter, bør det etter de t t e m e d l e m s syn gjøres en omfordeling som er til fordel for barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt.

De t t e m e d l e m viser til at ekspertgruppen skisserer flere modeller for å øke og skattlegge barnetrygden kraftig. Disse modellene kan etter de t t e m e d l e m s syn tjene som utgangspunkt for å finne en mer omfordelende innretning på barnetrygden, slik at man kan gjøre mer for å løfte barn ut av fattigdom. Når det gjelder modell for og økonomiske utslag av en slik omlegging, viser de t t e m e d l e m for øvrig til Venstres alternative statsbudsjett for 2025.

Etter de t t e m e d l e m s syn gir måten kontantytelser for lavinntektsfamilier er organisert på i dag, unødvendig uforutsigbarhet for familiene. Flere ytelser er behovsprøvede, og koordineringen av disse ytelsene er lite forutsigbar. I tillegg gjennomføres utbetalingene til forskjellige tider i løpet av en måned eller et annet ytelsesintervall. Det gir en ekstra byrde til foreldre og barn ved at man har mer utrygghet og mindre oversikt over hvilket økonomisk handlingsrom familien har. De t t e m e d l e m viser til at ekspertgruppen peker på at mangelen på automatisering av kontantytelsene gjør det ressurskrevende å være den som står i mottakersituasjonen, og at dette er med på å bidra til å forsterke og opprettholde levekårsstress.

De t t e m e d l e m mener derfor at regjeringen bør åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav, med mål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet. De t t e m e d l e m viser til at statsråden i sitt svarbrev skriver at behovet for å harmonisere utbetalingene fra Nav for å gi brukerne faste utbetalingsdager og lett forståelig informasjon om ytelsene, har blitt pekt på fra flere brukere, kommuner og Navkontor de siste årene, og at Arbeids- og inkluderingsdepartementet erkjenner at dette er en problemstilling det er verdt å ta tak i. De t t e m e d l e m er glad for at statsråden anerkjenner viktigheten av å harmonisere utbetalingene fra Nav.

De t t e m e d l e m viser videre til at statsråden skriver at det er flere pågående prosjekter der man utreder muligheter for et enklere Nav for brukere og ansatte. Arbeids- og velferdsdirektoratet fikk i 2023 i oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet å utrede en

modernisering av utbetalingsområdet, og direktoratet leverte sin konseptvalgutredning til ekstern kvalitets-sikring i mai 2024. Dette medlem vil understreke at harmonisering av utbetalinger fra Nav er av stor viktighet for den enkelte, og mener at forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav bør igangsettes så fort det er praktisk mulig.

Dette medlem viser til at barn etter norsk lov har rett til å vokse opp i økonomisk og sosial trygghet, som sikrer at de kan utvikle seg på best mulig måte. Dette medlem viser videre til at Barneombudet påpeker at barn som vokser opp i fattigdom, har økt risiko for ikke å få oppfylt grunnleggende rettigheter som retten til utvikling, retten til utdanning, retten til hvile, lek og fritid, retten til helse og retten til god omsorg. Derfor mener dette medlem at det er behov for å styrke det særskilte vernet av disse rettighetene gjennom å forsterke barneperspektivet i Nav og utarbeide en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.

Dette medlem merker seg at statsråden i sitt svarbrev skriver at Arbeids- og inkluderingsdepartementet nå utreder forslaget fra ekspertgruppen om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven. Dette medlem merker seg også at statsråden skriver at hun og arbeids- og inkluderingsministeren vil komme tilbake til forslaget om en slik bestemmelse i forbindelse med stortingsmeldingen om sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge. Dette medlem er glad for at statsråden med dette sender et positivt signal om at en slik bestemmelse kan komme, men merker seg samtidig at statsråden ikke uttaler seg forpliktende om at en slik bestemmelse faktisk vil komme.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvikle kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for dem som venter på å få tildelt barnehageplass.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere, ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.»

Komiteens medlem fra Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til modeller for å kraftig øke og skatt-

legge barnetrygden, med mål om å løfte flere barn ut av fattigdom.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.»

«Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav, med mål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvikle kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for dem som venter på å få tildelt barnehageplass.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere, ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.

Forslag fra Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til modeller for å kraftig øke og skattlegge barnetrygden, med mål om å løfte flere barn ut av fattigdom.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav, med mål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:157 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Abid Raja og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å løfte flere barn ut av fattigdom – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 26. november 2024

Grunde Almeland

leder

Kathy Lie

ordfører

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Dykkar ref

Vår ref
24/2336-

Dato
13. september 2024

Dokument 8:157 S (2023-2024) - Representantforslag frå stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby, Abid Raja og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å løfte fleire barn ut av fattigdom

Eg viser til brev frå familie- og kulturkomiteen om forslag for å løfte fleire barn ut av fattigdom. For å svare på forslaget har Barne- og familiedepartementet innhenta innspel frå Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Forslaget frå stortingsrepresentantane Almeland, Melby, Raja og Wetrhus Thorsvik lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen med utgangspunkt i anbefalingene fra Ekspertgruppen om barn i fattige familier komme tilbake til Stortinget med forslag til modeller for å kraftig øke og skattlegge barnetrygden (avvist etter Stortingets forretningsorden §39 annet ledd bokstav e)).*
- 2. Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder (avvist etter Stortingets forretningsorden §39 annet ledd bokstav e)).*
- 3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvikle kontantstøtten og erstatte denne med en ventestøtte for de som venter på å få tildelt barnehageplass.*
- 4. Stortinget ber regjeringen sørge for at barneperspektivet i Nav forsterkes ytterligere ved å fremme forslag om en ny bestemmelse om barnets beste i sosialtjenesteloven.*
- 5. Stortinget ber regjeringen åpne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader fra Nav med formål om å gi husholdninger større økonomisk forutsigbarhet.*

At barn veks opp i fattigdom er ei samfunnsutfordring som kan gi betydelege kostnader både for den einkilde og for samfunnet. Talet på barn i fattige familiar har auka over tid, og den sosiale mobiliteten blant barn og unge synast svekka. I 2023 blei det derfor sett ned ei

ekspertgruppe for å vurdere målretta tiltak for å styrkje oppvekstvilkåra for barn i fattige familiar og førebyggje at fattigdom går i arv.

Ekspertgruppa om barn i fattige familiar (Rege-gruppa) leverte rapporten «En barndom for livet» i oktober 2023. I februar 2024 leverte ei anna ekspertgruppe (Løken-gruppa) ein rapport om sosial utjamning og sosial mobilitet i barnehage og skule. Begge rapportane har vore på offentleg høyring. Fem statsrådar arbeider no med ei felles melding til Stortinget om sosial utjamning og sosial mobilitet blant barn og unge, som skal leggjast fram våren 2025. Meldinga skal følgje opp dei to ekspertgrupperapportane.

Regjeringa har allereie prioritert er rekkje tiltak for å redusere fattigdom blant barnefamiljar. Vi har auka barnetrygda og styrkt tenestetilbodet for barn og unge ved å prioritere rimelegare barnehage og gratis deltids plass i SFO. Vi har også løyvd meir pengar til rimelegare eller gratis aktivitetstilbod gjennom ordninga Tilskot til å inkludere barn og unge, og vi har styrkt områdesatsingane i levekårsutsette område. Heilårseffekten av desse prioriteringane utgjør ein auke på om lag 17,6 milliardar kroner.

Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å avvikle kontantstøtta og erstatte denne med ei ventestøtte for dei som ventar på å få tildelt barnehageplass

Regjeringa har fått støtte frå Stortinget om å vidareføre, men endre kontantstøtteordninga. Frå 1. august 2024 blei kontantstøtteperioden redusert frå elleve til sju månader. Med denne lovendinga vil familiarne ha rett til enten barnehageplass eller kontantstøtte.

Reduksjonen i kontantstøtteperioden inneber at retten til kontantstøtte gjeld frå og med månaden barnet fyller 13 månader til og med månaden barnet fyller 19 månader. Forslaget om endringar i kontantstøtteordninga følgjer opp Hurdalsplattforma, der det står at regjeringa vil:

- Oppretthalde dagens kontantstøtteordning for barn mellom 12 og 18 månader.
- Avvikle kontantstøtteordninga for barn mellom 18 og 24 månader. Ordninga skal erstattast med ei småbarnsstøtte for dei som har søkt om, men ikkje fått, barnehageplass.

Behovet for å sjølv kunne velje å ha omsorg for eigne barn er større jo yngre barna er. Det er også viktig for familiarne og for arbeidsgivar at ordningane er føreseielege. Når familiar søker om barnehage utanom hovudopptaket, vet ein ikkje på førehand når og om ein får plass. Småbarnsstøtta var tenkt å vere ei ventestøtte for dei som har søkt om, men ikkje fått plass i barnehage når barnet var over 18 månader. Punkta i plattformen blei utgreidd, og det vart konkludert med at det var eit avgrensa behov for å etablere ei ny ordning i form av ei småbarnsstøtte. Bakgrunnen var mellom anna at alle barn har tilgang på barnehage seinast når dei er 20 månader. Regjeringa vurderte det derfor som ei betre løysing å berre gjere endringar i kontantstøtta og ikkje etablere ei ny ordning.

Stortinget ber regjeringa sørgje for at barneperspektivet i Nav blir forsterka ytterlegare ved å fremje forslag om ei ny føresegn om barnets beste i sosialtenestelova

Mange barn som veks opp i familiar med vedvarande låg inntekt er i kontakt med og får stønader frå NAV. Eg er einig med representantane i at det er viktig at arbeids- og velferdsforvaltninga varetar det beste for barnet når barnefamiliar mottok økonomisk stønad og andre sosiale tenester.

Nav er ein viktig del av tryggingsnettet i velferdsstaten, og Nav-kontora samarbeider med stat og kommune om å tilby éi dør inn til dei offentlege arbeids- og velferdstenestene. Barnets beste skal vere eit moment i alle vurderingar Nav gjer som direkte eller indirekte har innverknad på barn, og for å underbygge det heilskaplege og samordna arbeidet i Nav.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsdirektoratet bedt direktoratet arbeide for å vareta og styrkje barneperspektivet i arbeids- og velferdsforvaltninga. 19. mars 2024 lanserte Arbeids- og velferdsdirektoratet «Barnets beste – en veileder for deg som jobber i NAV». Rettleiaren tar utgangspunkt i barn sine rettar i FNs Barnekonvensjon. Målet er at barnets beste skal vere eit moment i alle vurderingane Nav gjer som gjeld barn.

Rege-gruppa har føreslått ei ny føresegn i sosialtenestelova om at barnets beste skal vere eit grunnleggjande omsyn ved avgjerder om ytingar til barnefamiliar. Ekspertgruppa meiner ei slik lovendring kan gi ei auka forståing for barn sine rettar i arbeids- og velferdsforvaltninga og medverke til at det i større grad blir teke omsyn til barn sine behov ved vurdering av oppfølging og utmåling av stønader.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet greier no ut forslaget frå ekspertgruppa. Eg og arbeids- og inkluderingsministeren vil i stortingsmeldinga om sosial utjamning og sosial mobilitet blant barn og unge kome tilbake til forslaget om ei ny føresegn om barnets beste i sosialtenestelova.

Stortinget ber regjeringa opne for forsøk med felles utbetalingsdato for stønader frå Nav med føremål om å gi hushald større økonomisk føreseielegheit

Forslagsstillarane peikar på at mange brukarar opplever økonomisk utryggleik som følgje av manglande føreseielegheit og lite forståeleg utbetalingsinformasjon. Dette er særleg vanskeleg for brukarar som mottok fleire ytingar frå Arbeids- og velferdsetaten i løpet av ein månad og gjer det vanskeleg å planleggje eigen økonomi.

Statlege ytingar har ulikt utbetalingsmønster og -frekvens. Brukarar med fleire ytingar kan i ytste konsekvens oppleve å få mange utbetalingar i månaden. Nokre ytingar har fast utbetalingsdato og blir utbetalt ein gong per månad, mens andre ytingar blir utbetalte kvar 14. dag og med varierende dato. I tillegg mottok ein stor del brukarar med samansette behov også sosialhjelp som supplement til andre ytingar.

Behovet for å harmonisere utbetalingane frå Arbeids- og velferdsetaten for å gi brukarane faste utbetalingsdagar og lett forståeleg informasjon om ytingane, blir peika på frå fleire brukarar, kommunar og Nav-kontor dei siste åra. Arbeids- og inkluderingsdepartementet,

som har ansvar for etatsstyringa av Arbeids- og velferdsdirektoratet, erkjenner at dette er ei problemstilling det er verdt å ta tak i.

Det er fleire pågåande prosjekt som greier ut moglegheiter for eit enklare Nav for brukarar og tilsette. Desse prosjekta har som mål å forenkle kvardagen for dei som har samansette behov og mottok fleire ytingar frå Arbeids- og velferdsetaten.

Meir omfattande endringar er i utbetalingstidspunkt avhengig av ei grunnleggjande modernisering av utbetalingssystema i Arbeids- og velferdsetaten. Fleire komponentar i dei eksisterande utbetalingsløysingane køyrer på svært gammal teknologi som gjer det krevjande og risikabelt å svare på større endringsbehov.

Arbeids- og velferdsdirektoratet fekk i 2023 i oppdrag frå Arbeids- og inkluderingsdepartementet å greie ut modernisering av utbetalingsområdet. Omfanget av oppdraget er så omfattande at det må greiast ut etter staten sin prosjektmodell før ein kan ta ei avgjerd om oppstart og systemutvikling. Arbeids- og velferdsdirektoratet leverte ei konseptvalutgreiing (KVU) til ekstern kvalitetssikring (KS1) i mai 2024.

Med helsing

Kjersti Toppe

Brevet er godkjent elektronisk

